पठतु संस्कृतम्

प्रवेशः

पठतु संस्कृतम्

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुः साक्षात् परंब्रह्म तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

सरस्वति नमस्तुभ्यं वरदे कामरूपिणि ।
विद्यारम्भं करिष्यामि सिद्धिर्भवतु मे सदा ॥

पठामि संस्कृतं नित्यं वदामि संस्कृतं सदा ।
ध्यायामि संस्कृतं सम्यक् वन्दे संस्कृतमातरम् ॥

सूक्तिः

।। क्रियासिद्धिः सत्त्वे भवति, महतां नोपकरणे ।।

महतां क्रियासिद्धिः सत्त्वे भवति, उपकरणे न (भवति) ।

Success in the undertakings of great men lies in their inherent power and not in the external means.

व्यावहारिकशब्दाः – लेखनसामग्री

सुधाखण्डः
A piece of Chalk

रब्बरबन्धः
Rubber Band

निर्यासः
Gum

पत्रभारः
Paper Weight

उत्पीठिका
Table

व्यावहारिकशब्दाः – लेखनसामग्री

अन्तः पेटिका
Draw

मापिका
Scale

मृदुमुद्रा
Rubber Stamp

रन्ध्रिका
Punching Machine

लेपनपट्टिका
Adhesive Tape

व्यावहारिकशब्दाः – लेखनसामग्री

लेखनी
Pen

वर्णलेखनी
Sketch Pen

अङ्कनी
Pencil

योजिनी
Stapler

पत्रसूची
Pin

व्यावहारिकशब्दाः – लेखनसामग्री

मार्जनी
Eraser

श्वेतपत्रम्
Sheet of Whitepapers

कर्तरी
Scissors

पुस्तकम्
Book

लेखनपीठम्
Desk

व्यावहारिकशब्दाः – लेखनसामग्री

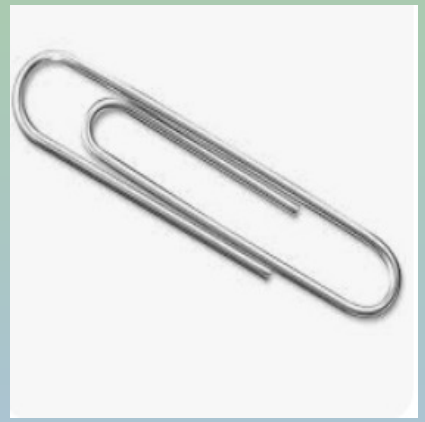

दंशकम्
Gem Clip

कृष्णफलकम्
Black Board

प्रहेलिका

विष्णोः का वल्लभा देवी लोकत्रितयचारिणी ?
वर्णावाद्यन्तिमौ दत्त्वा कः शब्दः तुल्यवाचकः ?

Who is that who roams about the three worlds and who is the beloved consort of Viṣṇu, in whose name if a letter is added in the beginning and one in the end it would mean 'equal' ?

मा = Lakshmi

समानम् = Equal

सङ्ग्राह्याविषयाः - श्लोकः

१. सरस्वती

सरस्वति नमस्तुभ्यं वरदे कामरूपिणि ।
विद्यारम्भं करिष्यामि सिद्धिर्भवतु मे सदा।।

O! Goddess! Sarasvati ! You grant boons and you can take any desired form. Salutations to you. I am commencing my studies. Bless me with success. (May I always be successful.)

सङ्ग्राह्याव्षयाः - श्लोकः

२: सरस्वती

नमस्ते शारदे देवि काश्मीरपुरवासिनि
त्वामहं प्रार्थये नित्यं विद्यां बुद्धिं च देहि मे ।।

O' Goddess residing in Kāśmīr ! O’ Sārada ! I bow to you. I pray to you to bestow on me learning and wisdom.

वाङ्मयपरिचयः - महाभारतम्

भारतं पञ्चमो वेदः ।

- "भारवत्वात् च महाभारतमुच्यते । "
- Deep content and voluminous.

वाङ्मयपरिचयः - महाभारतम्

- Theme: कौरवाः पाण्डवाः च, तेषां मध्ये युद्धम् ।
- उपकथाः (Anecdotes)
- नीतिकथाः (Moral stories)
- मूलम् (Source) for संस्कृत-काव्यानि ।
- मुख्य-विषयाः / मुख्य-अंशाः
  - भीष्मस्य उपदेशाः
  - विदुरस्य बोधनम्
  - भगवद्गीता

वाङ्मयपरिचयः - महाभारतम्

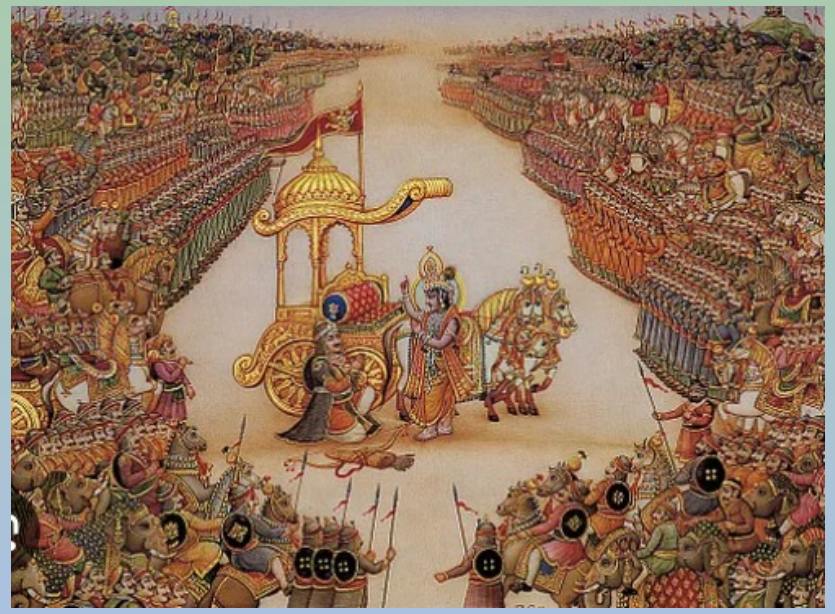

यदिहास्ति तदन्यत्र यन्नेहास्ति न तत् क्वचित् ।

यत् इह अस्ति तत् अन्यत्र ।
यत् इह न अस्ति तत् क्वचित् न (अस्ति) ।।

Whatever is found in it, is found elsewhere, what is not found in it doesn't exist anywhere.

वाङ्मयपरिचयः - महाभारतम्

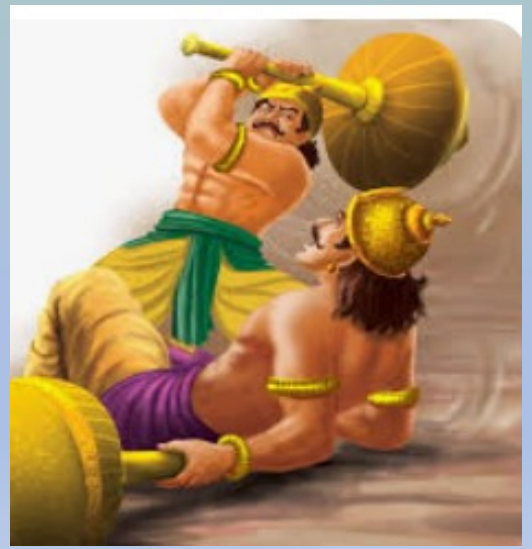

पात्राणि मनुष्याणां स्वभावं प्रदर्शयन्ति ।

- Stubbornness - दुर्योधनः
- Slandar Mongering - शकुनिः
- Gluttony - बकासुरः
- Paternal over indulgence - धृतराष्ट्रः
- Generosity - कर्णः
- Devotion towards the teacher - एकलव्यः
- Honesty - धर्मराजः

वाङ्मयपरिचयः - महाभारतम्

लक्ष्याधिक-पद्यानि ।
तेषु अष्टशतं कठिनानि ।
व्यासरहस्यः इति उच्यते ।

गणेशः - Vyasa to compose & narrate without pause.

व्यासः - Ganesha to scribe only after understanding the meaning.

कथा

विद्यायाः महत्त्वम्

एकं नगरम् आसीत् ।

तत्र रामः सोमः इति मित्रद्वयम् आसीत् ।

रामः विद्याम् इच्छति ।

सोमः धनम् इच्छति ।

एकदा मित्रद्वयं विदेशम् अगच्छत् ।

कथा

विद्यायाः महत्त्वम्

रामः तत्र विद्याभ्यासम् अकरोत् ।

सोमः धनसम्पादनम् अकरोत् ।

अनेकानि वर्षाणि अगच्छन् ।

मित्रद्वयम् अपि स्वनगरम् आगच्छत् ।

कथा

विद्यायाः महत्त्वम्

मार्गे चोराः आगच्छन् ।

सोमस्य धनम् अहरन् ।

अनन्तरं मित्रद्वयं नगरम् आगच्छत् ।

नगरे महाराजः आसीत् ।

सः मित्रद्वयम् अपश्यत् ।

कथा

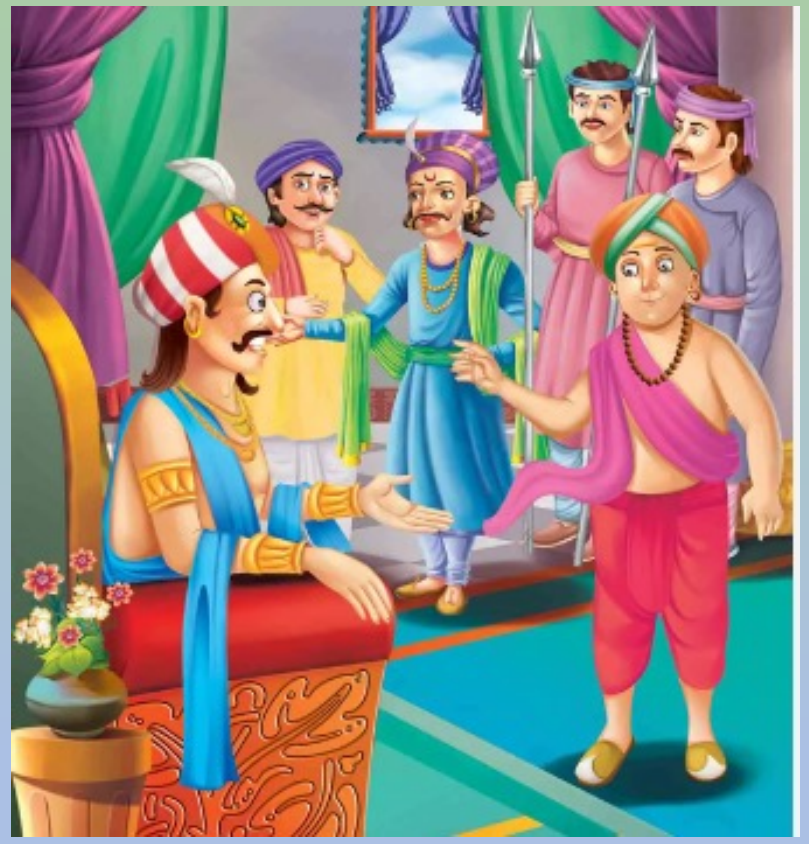

विद्यायाः महत्त्वम्

अनन्तरं विद्यावन्तं रामम् आह्वयत् ।

“त्वं मन्त्रिस्थाने तिष्ठ" इति अवदत् ।

रामः मन्त्री अभवत् ।

सोमः विद्याविहीनः ।

सः जीवनार्थं रामस्य सेवकः अभवत् ।

कथा

विद्यायाः महत्त्वम्

एतेषाम् उत्तरं लिखत ।

१. रामः किम् इच्छति ?
रामः विद्याम् इच्छति ।

२. कः धनम् इच्छति ?
सोमः धनम् इच्छति ।

३. मित्रद्वयं कुत्र अगच्छत् ?
मित्रद्वयं विदेशम् अगच्छत् ।

४. रामः सोमः च किम् अकरोत् ?
रामः विद्याभ्यासं सोमः धनसम्पादनं च अकरोत् ।

५. राजा रामं किम् अवदत् ?
"त्वं मन्त्रिस्थाने तिष्ठ" इति राजा अवदत् ।

सुभाषितम्

आचार्यात् पादमादत्ते पादं शिष्यः स्वमेधया ।
पादं सब्रह्मचारिभ्यः पादं कालक्रमेण च ।।

शिष्यः आचार्यात् पादं, स्वमेधया पादं,
सब्रह्मचारिभ्यः पादं कालक्रमेण पादं च आदत्ते ।।
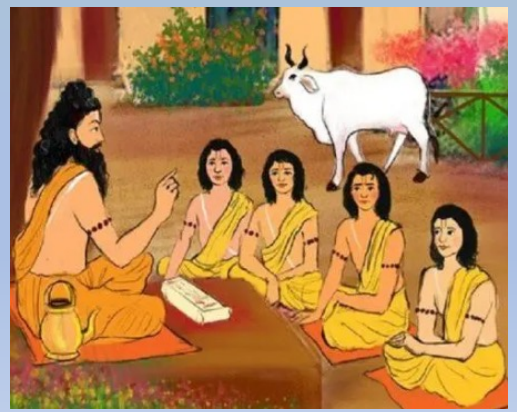
A pupil learns only a quarter from his teacher,
acquires another quarter from his own intelligence,
receives yet another quarter from his classmates
and gets the other quarter in course of time.